

Kl. 14.00 – 15.53

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 4 och 5 februari.

2 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 13 februari kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Mona Sahlin, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Ulrica Messing och miljöminister Lena Sommestad.

3 § Svar på interpellation 2002/03:134 om ohälsan bland elever

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Kenneth Johansson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka skolhälsovården, vilka åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med mobbningen i skolan samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att den fysiska aktiviteten i skolan säkerställs.

Kunskapsmålen betonas tydligt i skolans uppdrag, men skolan har även till uppgift att utveckla elevens alla möjligheter till ett rikt liv och ge förutsättningar för en god fysisk och psykisk hälsa. Sambandet mellan elevers lärande och hälsa har regeringen nyligen lyft fram i propositionen *Hälsa, lärande och trygghet* (2001/02:14).

Statens skolverk har sedan 2002 ett uppdrag att föra ut regeringens syn på elevhälsa som beskrivs i propositionen. För närvarande finns elva regionala resurspersoner för att stödja denna utveckling. Skolverket och Folkhälsoinstitutet har även ett uppdrag att analysera vilka insatser som kan vidtas för att stärka den alkoholskade- och narkotikaförebyggande verksamheten i skolan.

Ett särskilt statsbidrag riktat till skolsektorn har inrättats för att öka personaltätheten i skola och fritidshem. Förstärkningen förväntas få stor betydelse för de elever som behöver stöd för att nå målen för utbildningen. Avsikten är att stödet ska höjas stegvis med 1 miljard kronor per år tills nivån 5 miljarder kronor per år är nådd. Totalt beräknas ca 15 000 nya lärare och andra specialister kunna anställas. Enligt Skolverkets

uppföljningar har medlen i många fall använts för att öka antalet anställningar inom elevhälsan.

Under den senaste femårsperioden har arbetet med att motverka kränkande behandling varit ett prioriterat område för regeringen. Lagstiftningen har skärpts för att betona rektors och personalens ansvar. Alla skolor ska ha handlingsplaner. Skolverket har gjort uppföljning och tillsyn inom området.

Skolverket har just nu ett uppdrag att kartlägga vilka handlingsprogram mot kränkande behandling som visat sig ge dokumenterade effekter. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2003. En större uppmärksamhet behöver även läggas på elevernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö i skolan. En översyn av arbetsmiljölagen ur ett elevperspektiv kommer därför att inledas inom Näringsdepartementet.

Skolverket har nyligen redovisat ett uppdrag att kartlägga förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning. Skolverkets slutsatser är bland annat att vuxnas närvaro och ett aktivt arbete på skolorna mot kränkande behandling ger resultat i form av ökad trygghet och trivsel samt färre kränkningar.

Utbildningsdepartementets kampanj mot mobbning, Tillsammans, har precis avslutats. En utvärdering visar att kampanjen nått ut till 65 % av skolorna i landet. En majoritet av dem som fått del av insatserna är nöjda, och många elever upplever att det skett en positiv förändring på skolan.

Skolverket har i sin redovisning från den systematiska tillsyn de utfört beträffande kränkande behandling konstaterat att skolorna tar arbetet inom området på allvar och på olika sätt försöker åtgärda förekomsten av kränkande behandling. Uppföljningar visar att huvudmännen har tagit kritiken på allvar och vidtagit åtgärder eller visat att arbetet med att rätta till de påtalade bristerna pågår.

Skolverket har i dag inga befogenheter att rikta sanktioner mot kommuner eller skolor. Kommunen kan dock bli skadeståndsskyldig för skador till följd av till exempel mobbning. Skollagskommittén har i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* föreslagit att statens sanktionsmöjligheter mot kommunerna utökas. Skolverket föreslås få rätt att meddela förelägganden som kan förenas med vite. Förslaget ska remissbehandlas under våren.

Regeringen ser allvarigt på problemen med att barn och unga rör på sig allt mindre och att välbefinnadsrelaterade sjukdomar och besvär går allt längre ned i åldrarna. Vi avser därför att ändra läroplanerna så att skolans ansvar för att erbjuda och anordna regelbunden fysisk aktivitet betonas. Myndigheten för skolutveckling kommer att få i uppdrag att nära följa hur skolorna arbetar med att förverkliga detta nya mål.

Dessutom har regeringen för avsikt att inrätta ett nationellt resurscentrum för idrott och hälsa vid Örebro universitet. Centrumets främsta uppgift ska vara att stödja skolor i deras arbete med att utveckla barns och ungas attityder till fysisk aktivitet.

Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Inget, absolut inget, gör så ont och känns så fel som när barn och ungdomar far illa, när de känner vilsenhet, otrygghet och stress, när de går till skolan efter ytterligare en natt med dålig sömn, rödgråtna

och med en klump i magen av rädsla och oro att bli utsatta för fortsatt mobbning, eller kanske sexuella trakasserier.

BRIS får alltför många samtal om problem. Rapporter från Barnombudsmannen redovisar att hälsotillståndet hos flickor och pojkar i skolan har försämrats markant de senaste tio åren. Nio av tio tillfrågade skolkuratorer, skolpsykologer och skolsköterskor uppger att den psykiska ohälsan har ökat. Det rör sig om depressioner, ätstörningar, övervikt och ångesttillstånd.

Så kan vi inte ha det. Vi måste göra något åt situationen, i första hand förebygga så att inte problemen uppstår. Om det ändå inträffar att elever mår dåligt eller blir utsatta måste snabba åtgärder sättas in. Resurser måste finnas och regelverk och handlingsplaner fungera.

Jag är inte skolpolitiker. Men trots ministerns svar är mitt intryck av skoldebatten att den är ganska kunskapsfixerad och att betydelsen av att eleverna mår bra och har hälsan inte riktigt får det utrymme det förtjänar. Jag vill medverka till att lyfta fram hälsofrågorna tydligare och att klargöra att elevernas hälsa har en direkt avgörande betydelse för hur mycket kunskaper de kan ta till sig. Varje kommun och skola har ju ansvar och skyldighet att se till att elevernas arbetsplats och studiemiljö är bra och att ingen elev mår dåligt av att vara i skolan. Elevvården fick, ärligt talat, stryka på foten i besparingstiderna, vilket var olyckligt. Det måste vi ändra på. Det ger Centerpartiets politik möjligheter till.

Jag har inte så mycket att invända mot ministerns svar när det gäller skolhälsovården. Vi är ganska överens om att det behövs förstärkningar. Det förutsätter – och det önskar jag också få bekräftat av ministern – att Skolverket framöver kontinuerligt kommer att följa frågan.

När det gäller mobbningen redovisar ministern en rad åtgärder. Det är åtgärder som jag till största delen tycker är bra. Men det räcker ju inte när man ser att uppåt 130 000 barn och ungdomar, enligt en del beräkningar, är utsatta för någon form av mobbning. Det är en förskräcklig situation, fullständig oacceptabel. Jag har några följdfrågor till ministern.

Jag har tagit del av det utredningsförslag som ligger. Men anser ministern att Skolverket ska ges sanktionsmöjligheter? När kommer i så fall ett skarpt förslag från regeringen? Anser ministern vidare att lärare ska ha möjligheter att hänvisa elever till enskild undervisning och omplacering i extraordinära situationer? Jag vill dessutom fråga om en kommun kan bli skadeståndsskyldig för skador till följd av mobbning. Det framgick av ministerns svar. Men hur ofta har det inträffat, och vem är det som har bevisbördan? För mig är detta en oklarhet. Från Centerpartiets sida vill vi att man ser över detta så att det blir mer verkningsfullt med en skadeståndsmöjlighet.

Slutligen, herr talman, undrar jag om en möjlighet till fler idrottslektioner på schemat är något som diskuteras och om ministern kan ha en viss förståelse för att det skulle kunna vara verkningsfullare än de idéer som hittills har presenterats.

Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är väldigt viktiga frågeställningar som Kenneth Johansson tar upp. På min begränsade tid, som redan har börjat löpa, kommer jag inte att kunna gå in på djupet på var och en av dessa för skolan centrala frågeställningar. Det handlar om hela det breda uppdrag som

Prot. 2002/03:55

11 februari

Svar på
interpellationer

skolan har när det gäller dels kunskaper, dels elevers utveckling i ett bredare synsätt – tryggheten, möjligheterna att lära sig grundläggande värderingar. Vi har hela diskussionen om mobbning och kränkande behandling i skolan. Där måste vi bli mycket bättre på varje skola – dels med det förebyggande arbetet, dels med att ta resolut action när detta inträffar. Sedan har vi frågan om fysisk aktivitet och idrottens ställning i skolan. Detta är tre mycket stora områden som vart och ett förtjänar en djupare debatt.

Låt mig börja med att säga till Kenneth Johansson att jag inte tror att problemet är en kunskapsfixering i skolan. Jag tror att de här synsätten är nödvändiga båda två och befruktar varandra. Det går inte att säga att vi ska lägga mindre vikt vid kunskaper i skolan, utan vi måste lägga mycket stor vikt vid att barn och ungdomar får de kunskaper de behöver för att kunna leva ett gott liv som självständiga medborgare. Men vi behöver också bli bättre på det bredare perspektivet, elevernas utveckling som ansvarstagande människor som behandlar varandra väl och som lär sig grundläggande värderingar i skolan.

Det är riktigt som Kenneth Johansson säger: Elevvården har fått stryka på foten. Den utsattes i många kommuner för ganska tuffa besparingar under saneringsåren. Jag tror att det har smärtat både Kenneth Johansson och mig mycket att se detta, men det är sådant som en ekonomisk kris ställer till i ett land. Då är det desto mer glädjande att se att när nu resurserna till skolan åter ökar – mycket tack vare att regering och riksdag har tagit fram ett extra statligt stöd till kommunerna riktat mot skolan, ett stöd som alltså bara får användas för att anställa lärare och andra specialister i skolan – har vi också fått en vändning när det gäller elevhälsan.

En inte så liten andel av den nya personal som nu anställs – och de är tusentals – är skolkuratorer, skolsköterskor och den typen av personalgrupper som är så oerhört viktiga för elevhälsan, för tryggheten och för barns och ungdomars utveckling. De kommer tack vare att vi har varit väldigt tydliga i att en sådan här resurs ska öronmärkas till skolan. Många områden behöver nya resurser, men skolan är av största vikt. Därför har vi öronmärkt de här pengarna, 5 miljarder, som möjliggör anställning av 15 000 personer.

Trots Kenneth Johanssons engagemang är jag besviken över att behöva notera att Centern inte ställer upp på att pengar ska riktas direkt till skolan. Jag hoppas att ni överväger det framöver. Jag tror att skolan behöver det, inte minst för möjligheterna att stärka elevhälsan.

När det gäller kränkande behandling i skolan är det naturligtvis ingen fråga där någon av oss kan säga att vi är nöjda med dagens läge. Så länge det finns ett enda barn eller en enda ung person som utsätts för kränkande behandling återstår mycket att göra för att få en bättre miljö i skolan. Jag tror också att vi kan stärka det arbetet genom att gå mot mer av den typ av handlingsplaner som visar sig fungera i realiteten. Därför har vi gett Skolverket i uppdrag att ta fram kunskap kring detta: När nu varje skola har ett förebyggande arbete och ett handlingsprogram mot kränkande behandling, vad kan vi nu se har fungerat väl och mindre väl? Verket ska också ge mer handfasta riktlinjer och råd till skolorna om hur man bör arbeta. Detta uppdrag till Skolverket är ett strategiskt viktigt uppdrag, eftersom det också ger grunden för att ta ytterligare steg.

Nu är min talartid ute. Det återstår mycket att säga om flera av frågorna, men jag får återkomma.

Prot. 2002/03:55
11 februari

Anf. 4 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag delar det allra mesta som utbildningsministern framför. Det handlar både om kunskapsinhämtande och om att se till helheten och hälsan. Mitt intryck är som sagt att det i dag är för starkt fokus på den ena delen. Jag hoppas att det kan bli mer balans här.

När det sedan gäller resurser har vi olika synsätt på hur dessa ska fördelas. Jag har fullt förtroende för förtroendevalda om de har tillgång till resurser och om inte det statliga kommer med alltför mycket pekpinnar och lägger sig i det kommunala arbetet. Där har vi en skillnad. Den debatten är dock inte så fruktbar nu. Men Centerpartiet tilldelar kommunerna mer i resurser än vad regeringen gör. Sedan fördelar vi det på olika sätt.

Vidare tycker jag att en rätt dimensionerad skolhälsovård med hög kompetens är oerhört viktig att få till stånd. Jag utgår ifrån att det också kommer att bli fallet, att vi kan tilldela mer resurser, oavsett metod, och att vi kan uppvärdera yrkesrollen. Det finns undersökningar som visar att till exempel skolsköterskor har en mycket svår arbetsmiljö och ett mycket ensamt jobb. Detta är ett exempel på ett arbete som behöver ses över. Vi behöver uppvärdera både dem och annan personal inom elevvården.

När det sedan gäller mobbningen handlar det om resurser och förebyggande insatser. Jag ställde några frågor som jag kanske kan få svar på i nästa inlägg. Jag frågade: Bör Skolverket enligt ministrerns uppfattning ges sanktionsmöjligheter? Vi från Centerpartiet tycker det. Utredningen säger det. Men vad är regeringens uppfattning?

Vi tycker också att det kan vara befogat att förstärka lärares sanktionsmöjligheter i form av enskild undervisning och omplacering i extraordinära fall. Hur ser ministern på det?

Sedan har vi tagit upp detta med skadeståndet. Centerpartiet vill utreda om en skolhuvudman som inte tar itu med mobbningen också ska bli tvungen att ersätta eleven ekonomiskt via skadestånd. I ministrerns svar står det "kan", men det är luddigt. Mig veterligen har detta hittills inte använts, men rätta mig gärna om jag har fel i den delen.

När det slutligen gäller den fysiska aktiviteten i skolan har vi från Centerpartiet under flera år påtalat, tillsammans med andra, betydelsen av idrott och hälsa i skolan. Vi vet att förebyggande hälsovård i form av goda kostvanor och regelbunden fysisk aktivitet är jätteviktigt för bra resultat i studiearbetet. Jag tycker att det är bra att ministern på senare tid har aktualiserat den delen. Viktigt är dock att den metod som väljs också får det resultat som jag utgår från att ministern vill ha, nämligen ökade fysiska aktiviteter och ett bättre hälsoläge. Då är min fråga: Hur ska det se ut? Vore det inte bättre om man fick in mer av idrott och hälsa direkt på skolschemat? Finns det inte annars en risk för att det som nu presenteras i slutänden inte leder fram till önskat resultat?

Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Låt mig uppehålla mig en del vid den viktiga diskussionen om hur vi skärper agerandet när det gäller att stoppa kränkande behandling i skolan. En viktig grund för detta är de förslag vi nu har fått

Svar på
interpellationer

från Skollagskommittén och som vi alldeles snart kommer att lämna ut på remiss. Här finns ett antal frågeställningar som lyfts fram. Det är exempelvis möjligheterna för skolans ledning att agera om man i vissa fall måste flytta på en elev för att eleven är våldsam och stör miljön så att det blir till en reell skada för kamrater i skolan. Den möjligheten finns också i dag, men Skollagskommittén gör det tydligare och lägger ansvaret hos rektor att vidta nödvändiga åtgärder. Det är ett principiellt bra förslag. Sedan ska vi se på remissynpunkterna angående den praktiska tillämpningen och hur skolorna reagerar på den typen av lösning. Det är bra att göra det tydligare.

Sedan en kort tid tillbaka har varje skola i dag en skyldighet att upprätta en handlingsplan där rektor ansvarar för att det faktiskt finns en konkret idé om hur man ska jobba både förebyggande och ingripa när någon behandlas kränkande.

Det här är ett utvecklingsarbete. En del skolor gör det bra, andra gör det inte bra. Också här kommer en ny skollag att kunna skärpa det ansvaret, men vi kan också använda oss av Skolverkets arbete för att se vilka metoder som fungerar och vilka som inte fungerar.

I Norge använder man i stor utsträckning metoder som är forskningsbaserade; man har tittat på vilka metoder som har fungerat. Jag tycker att vi ska gå åt det hållet, men kanske inte så renodlat som Norge. Där har man valt en modell, och jag tvivlar på att just *en* modell alltid är den som fungerar.

I Skollagskommitténs arbete kommer också frågan om sanktioner mot kommuner fram. Man konstaterar att det är sällan eller aldrig som en kommun har brutit mot lagen i ett tillsynsärende som Skolverket har utfört. Man ifrågasätter till viss del att det behövs, men man föreslår ändå att det tillkommer en sanktionsmöjlighet.

Det är ett intressant förslag som jag har en försiktigt positiv inställning till. En av anledningarna är att vi har sett att man i kommunerna har börjat använda möjligheten att bryta mot lagen som ett politiskt instrument. Det är någonting nytt för svensk politisk tradition. Det har funnits en del kommuner i Stockholmsområdet, ledda av nyliberala ledningar, som har sett det som ett slags politisk idé att genom att bryta mot skollagen eller andra lagar – budgetlagen är ett populärt exempel – få mycket uppmärksamhet och genomslag i medierna, och så händer kanske någonting positivt av det. Det är ett slags nyliberalismens AFA i utomparlamentariska aktioner. Det är en väldigt dålig metod att bedriva politik. Därmed finns det skäl att fundera kring sanktionsmöjligheter, om man nu börjar uppfatta lagstiftningen som ett slags bollplank att bryta mot för att skapa uppmärksamhet även från politiskt, vanligtvis, ansvarsfulla grupper.

Skadestånd döms ut av domstolar. När vi skärper ansvaret för skolledningar att agera och ha genomtänkta planer innebär det också att skadeståndsgrunnen skärps. En domstol kan då bedöma om givna uppdrag följs. Sedan den senaste skärpningen finns det, mig veterligt, inget domstolsavgörande, men det bör ha skapats en skärpning i möjligheten att få skadestånd.

Sist kommer jag till frågan om idrott i skolan. Jag har fem sekunder kvar, och jag får återkomma i nästa replik.

Jag tror inte att det bara handlar om idrottstimmor. Undersökningar visar, och idrottsrörelsen pekar själv på dem, att många elever inte tar del av idrottstimmorna. Det är kanske många gånger de eleverna som bäst behöver röra på sig. Det visar att vi behöver angripa dessa problem på bredare front än bara just idrottstimmorna i skolan.

Prot. 2002/03:55
11 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka för diskussionen. Anledningen till att jag ställde interpellationen till skolministern var ju att lyfta fram hälsofrågorna i skolan tydligare – mot bakgrund av att situationen inte är tillfredsställande utan snarare på vissa områden har försämrats. Vi i Centerpartiet vill medverka till en hälsosammare skola. Vi vill satsa mer på förebyggande insatser och vid behov ingripa tidigt. Vi har varit tydliga med att vi vill se en förstärkt skolhälsovård och ytterligare åtgärder mot mobbning. Ingen elev ska behöva må dåligt av att gå till skolan. Elevernas möjligheter till fysiska aktiviteter i skolan behöver förbättras.

Av de svar jag har fått från ministern framgår det att det finns en samsyn vad gäller att det behövs förstärkningar i skolhälsovården. Vi kommer att bidra med den kraft vi har.

Mobbning är ett oerhört komplext problem som kräver en mångfald av insatser. Det är inte minst stöd till föräldrar. Det är stöd- och kunskapsutveckling för personal. Det handlar om lagstiftning, regler och ett verkningsfullt handlande från skolledningens sida. Jag är övertygad om att det här krävs ytterligare åtgärder. Jag hör att en del saker är på gång, och jag har redovisat en del ytterligare synpunkter som vi i Centerpartiet driver. Arbetet får inte misslyckas. Här krävs en nollvision.

Slutligen kommer vi till frågan om idrott och hälsa. Låt oss se på möjligheten att där finns verkningsfulla modeller. Jag tror att det är fråga om både–och. Det handlar om att både få in mer idrott på schemat men att också utnyttja kontakter med föreningsliv och andra i skolarbetet. Då tror jag att vi kan få en hälsosammare skola.

Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag noterar också att det finns en bred samsyn mellan Kenneth Johansson och Centerpartiet och Socialdemokraterna i de viktiga skolfrågorna. Här har vi en möjlighet till fortsatta diskussioner när det gäller hur vi ska uppnå målet att alla barn får möjlighet att röra på sig varje dag i skolan. Idrottstimmorna är naturligtvis en viktig beståndsdel, men precis som Kenneth Johansson pekar på kan det vara ett intimare samarbete mellan skolan och föreningslivet, där inte minst idrottsrörelsen – och den miljard vi bidrar med – också blir mer aktiv i skolan och bidrar till att skapa modellerna för daglig fysisk aktivitet i skolan.

Det finns jättefina exempel. Bunkefloskolan är ett sådant exempel. På flera håll i landet har man redan börjat arbeta på detta sätt. Jag ser fram emot ett samarbete med Centerpartiet på det området.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2002/03:155 om universitetsstatus

Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Per Bill har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att högskolor nått upp till de uppsatta kvalitetsmålen innan de får sin universitetsstatus och för att säkerställa universitetsbegreppets trovärdighet.

Sverige har i dag ett högskolelandskap med ett flertal universitet med examensrätt i forskarutbildningen inom samtliga vetenskapsområden och några högskolor som tilldelats vetenskapsområde, det vill säga som har rätt att utfärda examina inom forskarutbildningen inom ett avgränsat område. Därutöver har vi ett stort antal högskolor som inte har rätt att självständigt bedriva forskarutbildning men som däremot numera även de har fasta forskningsresurser. Detta högskolelandskap är ett uttryck för regeringens strävan att skapa minst en stark högskola i varje län.

Givetvis måste en mycket noggrann kvalitetsbedömning göras inför ett beslut om att ge en högskola universitetsstatus eller vetenskapsområde. Därför begärs ett yttrande från Högskoleverket innan beslut fattas.

När Högskoleverket ska göra sin prövning av en högskolas förutsättningar att erhålla vetenskapsområde tillsätter verket en bedömargrupp som gör en kvalitetsbedömning. På grundval av bedömargruppens rapport fattar sedan Högskoleverkets styrelse sitt beslut om yttrande.

Högskoleverkets yttrande ligger sedan till grund för det beslut regeringen fattar, antingen detta avser vetenskapsområde eller universitetsstatus. Det är också denna procedur som säkerställer att högskolor uppfyller högt ställda kvalitetskrav innan de får sitt vetenskapsområde eller sin universitetsstatus.

Jag vill i detta sammanhang samtidigt påpeka att det svenska systemet för kvalitetsutvärdering av den högre utbildningen, som trädde i kraft 2001, anses vara ett av de mest ambitiösa i Europa. Det innebär bland annat att Högskoleverket regelbundet ska utvärdera alla lärosäten, ämnen och program och som en sista åtgärd kan återkalla ett examenstillstånd. Högskoleverket ska även regelbundet kvalitetsgranska forskarutbildningen.

Vad gäller det nu aktuella lärosätet, Mitthögskolan, vågar jag påstå att få lärosäten i Sverige har genomgått så omfattande kvalitetsutvärderingar som Mitthögskolan. Beslutet att tilldela Mitthögskolan universitetsstatus har föregåtts av en ingående bedömningsprocess.

Mitthögskolan ansökte 1997 om att få benämnas universitet år 2000. Regeringen förklarade 1998 att Mitthögskolan skulle ges förutsättningar att utvecklas till universitet. Mitthögskolans anslag till forskning och forskarutbildning har därefter under perioden 2000–2003 höjts med 47 miljoner kronor.

Mitthögskolan inkom i januari 2000 med en komplettering till den tidigare inlämnade ansökan om att få bli universitet. Regeringen beslutade i oktober 2000 att från den 1 januari 2001 tilldela Mitthögskolan naturvetenskapligt vetenskapsområde, eftersom högskolans naturvetenskapliga forskning av Högskoleverket bedömdes uppfylla högt ställda kvalitetskrav.

Mitthögskolan återkom i januari 2002 med en ansökan om humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde och prövning av benäm-

ningen universitet. Ansökan om vetenskapsområde remitterades till Högs-
skoleverket för yttrande.

I sitt beslut om att Mitthögskolan ska få universitetsstatus från den
1 januari 2005 har regeringen tagit fasta på Högs-
skoleverkets bedömning att de humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsmiljöerna bör ges
ytterligare en tid att konsolidera sig. Jag förutsätter att de två år som
återstår innan Mitthögskolan blir universitet kommer att utnyttjas till
detta.

Regeringen anser också, liksom Högs-
skoleverket, att Mitthögskolan
bör vidareutveckla sin forskning och forskarutbildning inom det human-
istisk-samhällsvetenskapliga området på det sätt som Högs-
skoleverket har efterfrågat.

Regeringen anser dock, mot bakgrund av den ambitiösa utveckling av
forskning och forskarutbildning som Mitthögskolan har uppvisat sedan
den första prövningen gjordes 1998, liksom det goda interna kvalitetsar-
bete som Mitthögskolan enligt Högs-
skoleverkets bedömning visat, att
Mitthögskolan själv är mogen att ansvara för utvecklingen av sin forsk-
nings- och forskarutbildningsmiljö.

Mitthögskolans ledning har också förklarat sig beredd att omedelbart
vidta åtgärder inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskaps-
området för att stärka i första hand de forskarutbildningsmiljöer som
enligt Högs-
skoleverkets bedömargrupp är starkast.

Högs-
skoleverkets kvalitetsgranskningar borgar för att regeringsbeslut
om universitetsstatus och vetenskapsområde baseras på högt ställda kva-
litetskrav. Som jag sade tidigare har Sverige ett synnerligen ambitiöst
kvalitetsutvärderingssystem, som vi självklart ska värna om för att säker-
ställa att universitetsbegreppet behåller sin trovärdighet.

Allt detta borde vara väl känt för Per Bill. Jag misstänker därför att
Per Bills interpellation snarare bottnar i Moderaternas motstånd mot att
bygga ut högskolan i hela landet.

Anf. 9 PER BILL (m):

Herr talman! Jag får börja med att tacka för ett långt och snabbt svar.

Det är ett svar som egentligen inte motsäger min verklighetsbeskriv-
ning, som handlar om duktiga, ambitiösa högskolor som inte riktigt når
upp till den ribba som är upplagd när det gäller kvalitetskrav och där det
sedan kommer in politiska värderingar.

Jag tackar också, herr talman, för den lilla insinuationen på slutet som
dels ger mig möjlighet att tala om hur det verkligen ser ut, dels ger mig
rätten till några kryddiga motinsinuationer.

Herr talman! Jag har absolut ingenting emot nya högskolor. Tvärtom
har jag flera gånger i debatter med utbildningsministern berättat att min
syn är att det här är bra också för de stora universiteten och andra högs-
kolor, därför att det ger en institutionell konkurrens och innebär att högs-
kolor och universitet får kämpa lite grann för att få studenter. Man blir
inte tvingad att åka långt för att läsa någonting, utan vill man kan man
göra det relativt nära. Det är bra.

Jag har heller ingenting emot Mitthögskolan. Tvärtom skulle jag
kunna stå långt fram i ledet för att välkomna Mitthögskolan den dag som
Högs-
skoleverket ger klartecken att den har klarat alla kvalitetskrav.

Prot. 2002/03:55
11 februari

Svar på
interpellationer

Det som oroar mig när det gäller det här är att vi har sett dels en urholkning av grundutbildningen, dels en urholkning av forskningsanslagen och dels en politisering av både högskole- och forskningspolitiken.

Vad vi nu ser är en politisering som egentligen innebär att Socialdemokraterna skapar ett tvåvägssystem för högskolor som vill bli universitet. Det ena spåret, som jag skulle vilja var det enda spåret, handlar om att man jobbar hårt med sin kvalitet och att Högskoleverket och dess professionella granskare ska säga till när man har uppnått kvalitetsmålen. Därmed kommer utnämningen från regeringen.

Men nu har det vid flera tillfällen synts ett annat spår i snön, ett spår som handlar om att man går mycket långt på kvalitetsnivån men att man sedan kan samla ihop lobbyister, LO och lokala sossepolitiker och kräva att bli godkänd trots att man inte har kvalat in enligt de kvalitetskrav som varit uppsatta. Då oroar jag mig, därför att helt plötsligt blir politiska kontakter viktigare än det sista mödosamma kvalitetsarbetet. Det här riskerar att universitetsbegreppet tappar kvalitetsvärde.

Ser inte utbildningsministern någon risk i den här smitvägen för att bli universitet, som vi har sett flera prov på de senaste fem åren? Eller är det kanske så illa att det här egentligen är ett kalkylerat sätt att köpa röster? När man är nästan ända framme, när det är bara något eller några år kvar, säger Socialdemokraterna: Nu utnämner vi er till universitet ändå, och sedan behöver ni inte göra det sista arbetet – dessutom får vi många hundra eller tusen extra röster i dessa orter därför att vi har hjälpt er över den sista kvalgränsen. Är det verkligen så illa?

Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Tack, utbildningsministern och regeringen, för att vi i vårt län och Mitthögskolan äntligen har nått målet. Jag är alltså inte så negativ som Per Bill.

Jag har kämpat under många år och vet att kvalitetsbedömningen har gjorts i många olika omgångar. Vi har också från vårt håll i Centerpartiet stött det här i våra motioner och avsatt extrapengar till forskning och så vidare. Mitthögskolans bedömningsprocess har varit ingående. Precis som ministern säger har få lärosäten i Sverige genomgått så omfattande kvalitetsvärderingar som Mitthögskolan.

Mitthögskolan har ansökt i flera år och fått vänta och vänta. Jag tror att det är bra, för ett tag växte Mitthögskolan så att det var kvantitet i stället för kvalitet. Nu börjar vi som bor nära se kvaliteten. Den uppfyller de uppsatta kriterierna för att få bli ett universitet och få universitetsstatus. Den 1 januari 2005 var ett glädjebesked – jag hoppade högt av glädje när jag läste meddelandet häromveckan.

Jag har en liten fundering vad gäller pengarna. Visserligen har det tillförts pengar, 47 miljoner, från 2000 till 2003. Men när Örebro, Jönköping och Karlstad fick universitetsstatus såg vi att det inte följde med pengar. De har fått skylten men inte resurserna. Hur ser det ut med det i framtiden? Kan vi hoppas på att få mer resurser till Mittuniversitetet, eller vad det nu kommer att heta?

Jag skulle vilja ställa en fråga till Per Bill varför han är så orolig för att universitetsbegreppet ska få sämre trovärdighet. Jag blev mycket illa berörd av skrivningen i interpellationen: ”Nu ger regeringen Mitthögskolan löfte om titeln universitet utan att högskolan nått upp till de uppsatta

kvalitetsmålen. Det är som att lova en nyinskriven läkarstudent sin legitimation, oavsett vilka kurser han går eller klarar.”

Jag tyckte att det var ett väldigt anmärkningsvärt uttalande. Det fick mig att tro att Per Bill inte känner till de kvaliteter som finns på Mitthögskolan. Visserligen säger Per Bill i sitt anförande att han tycker att det är en bra högskola, men jag börjar fundera: Ska man inte utse fler universitet? Är det där Moderaternas tvekan ligger? Vi har ju upplevt att även lokala riksdagspolitiker med moderat stämpel har varit negativa till att Mitthögskolan ska få bli universitet.

Jag ser det så att det här är en högskola som verkligen ligger i tiden.

Andra universitet och högskolor har under årens lopp kritiserat distansutbildningen, som är specifik för Mitthögskolan, medan vi har sett det som att det verkligen ligger i tiden. Den teknik som finns i dag talar ju för distansutbildning. Mitthögskolan – eller jag ska kanske börja säga Mitthöguniversitetet – är en föregångare som jag tror kommer att få väldigt stort värde för framtiden.

Anf. 11 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Debatten om begreppet universitet i Sverige är ofta väldigt laddad, och vi vet alla att det ligger en väldigt status i universitetsbegreppet. Vi ser hur högskolor på olika håll i landet och hur politiker i region och kommun kämpar. Vi ser hur politiker i enskilda motioner i riksdagen och i skrivelser till regeringen kämpar för att just deras högskola ska bli universitet och få universitetsstatus.

För mig har definitionen på ett universitet, fram till för några år sedan, varit att det är någonting med bredd och djup. Det har flera vetenskapsområden och examinationsrätt när det gäller forskare, och inom vetenskapsområdena bedriver man forskning i ett stort antal ämnen. Egentligen är det fortfarande min definition, men jag har insett att det har skett en glidning utan att någon egentligen har talat om vad den nya definitionen på ett universitet innebär.

I dag kan ju regeringen mycket väl tänka sig att diskutera universitetsstatus om man har något eller några ämnen man forskar i och har examinationsrätt. Med tanke på laddningen i begreppet borde det finnas något slags konsekvens i bedömningen och vissa lättbegripliga principer, så att det inte blir vad regeringen i det enskilda fallet tycker är lämpligt.

Jag har väldigt svårt att se en riktig konsekvens i behandlingen. Jag vet att man i Jönköping ansökte om vetenskapsområde, som Högskoleverket tillstyrkte 2001; det ligger fortfarande hos regeringen. Jag vet att Malmö högskola och Södertörns högskola ansökte om universitetsstatus för ett år sedan, och det har ännu inte lämnats till Högskoleverket. Mitthögskolan får däremot löfte om att bli universitet mot Högskoleverkets rekommendation. Det är klart att det då är lätt att få intryck av att det handlar mer om politiska och taktiska beslut än om beslut som är grundade på kvalitetsbedömningar. Därför skulle jag helt enkelt vilja ställa en fråga till utbildningsministern, för klarhetens skull: Vad behövs för att en högskola ska få kallas universitet? Räcker det med en begränsad forskarutbildning i ett ämne? Behövs det en bredd?

Jag menar att konsekvens är det bästa. Kanske ska vi lämna den gamla definitionen helt och bara säga att alla högskolor som bedriver någon form av godkänd forskning ska kallas universitet. Det finns ju

Prot. 2002/03:55

11 februari

Svar på
interpellationer

vissa länder som gör så. Att som i dag ha kvar den oerhörda statusen i begreppet universitet och samtidigt inte ha klart för sig vilka regler som gäller är väldigt förvirrande och frustrerande för många av våra lokala politiker och för många av våra forskare och universitets- och högskoleanställda.

Min enkla fråga är alltså: Vad menar utbildningsministern är definitionen på en högskola som ska ha rätt att benämna sig universitet?

Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Är det något som regeringen har varit väldigt tydlig med – ibland har vi faktiskt varit i konflikt med flera borgerliga partier – så är det hur viktigt det är med kvalitetsgranskningar i högskolan. Det handlar om hur viktigt det är att vi stärker Högskoleverkets ställning, så att man verkligen gör omfattande regelbundna, inte *ad hoc*-mässiga utan systematiska, kvalitetsutvärderingar av det svenska högskoleväsendet.

På den här punkten har inte minst Per Bill backat efter hand. Han har uttryckt sin respekt för att Högskoleverket i dag, efter regeringens initiativ, faktiskt fungerar precis på ett sådant sätt som vi har rätt att kräva, som en respekterad institution som med hjälp av forskare gör bedömningar av den vetenskapliga kvaliteten.

Det andra, minst lika viktiga, är att beslutsfattare respekterar de här bedömningarna. Också där har vi varit mycket tydliga från regeringen. I takt med att vi har byggt upp den här kvalitetsgranskningen har vi gett Högskoleverket befogenheter att till och med gå så långt som att ta bort examensrätten om till exempel kvalitetskraven inte uppfylls i någon utbildning. Det har också skett i praktiken. Det är väldigt genomgripande beslut för en högskola, men det leder till att kvaliteten förbättras, och man får en tydlig ribba som alla ska nå. Det är en väldigt viktig förändring som innebär att skolorna, också när de har blivit universitet, kontinuerligt kommer att utsättas för en kvalitetsgranskning av forskare, lärare och studenter både i grundutbildning och i forskarutbildning.

Det finns ett slags missförstånd i diskussionen om att regeringen inte följer Högskoleverkets beslut. Högskoleverket var mycket tydligt med att det är tid som krävs för att man ska nå kvalitetskraven och att man ska följa bedömargruppens rekommendationer om att koncentrera insatserna mera till ett antal ämnen inom humaniora och samhällsvetenskap. Därför kom också Högskoleverket med ett pressmeddelande samtidigt som regeringen fattade beslutet som rubricerades: "Det är ett klokt beslut". Högskoleverket skriver:

"Beslutet följer det förslag som Högskoleverkets styrelse överlämnade till regeringen i december förra året. Regeringen har tagit fasta på bedömningen att det behövs ytterligare ett par år för att utveckla och förstärka forskningsmiljön inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet."

Högskoleverket skriver vidare:

"Högskoleverket anser också att en ny prövning av det aktuella vetenskapsområdet inte är värd det omfattande arbete en sådan prövning innebär. Däremot kommer Högskoleverket att fortsätta att granska kvaliteten på Mitthögskolans grund- och forskarutbildning inom ramen för de ordinarie kvalitetsutvärderingarna."

Ni ifrågasätter väl inte att Högskoleverket är en stark och oberoende myndighet? Regeringen följer naturligtvis mycket noggrant och tar till sig vad Högskoleverket har att säga.

Det är en intressant spricka som kommer fram, som har varit så tydlig hela tiden. Centern är intresserad av att driva en högskoleutveckling som gör att fler studenter får chansen att läsa vid högskolorna. Det gäller också fler forskarstuderande, som Sverige behöver. Vi behöver fler som har disputerat, som kan bli lärare i högskolan, som kan jobba i näringslivet och i offentlig sektor. Det behövs i hela landet. Därför har det varit så viktigt att också stärka högskolorna runt om i vårt land. Det har varit ett bra samarbete med Centern. Tyvärr har det hackat de senaste åren för att Centern har valt att samverka med de övriga borgerliga partierna. Per Bill och kanske också Ulf Nilsson, fast jag vet inte säkert, är som ett släpänkare som efterhand accepterar besluten och säger: De var inte så dumma. Det var nog bra med lite mer konkurrens.

Precis så tycker jag. Det ska vara starka aktörer som konkurrerar med varandra. Alla ska inte bli universitet. Det lönar sig att jobba hårt med att specialisera sig, bli allt bättre inom de områden där man har styrkor. Då kan man ta ett steg vidare och få rätten till forskarutbildning, men för det stora flertalet högskolor kommer det att handla om att man har ansvar för grundutbildningen. För att få bedriva forskarutbildning måste man då samverka med de universitet som har rätten till forskarutbildning. Det är en stark modell för högskolans utveckling som har lett till Mälardalens högskola, som klarar sig väldigt bra i konkurrensen på teknikområdet, Blekinge Tekniska Högskola, Högskolan i Kalmar och flera andra mycket starka högskolor.

Anf. 13 PER BILL (m):

Herr talman! Utbildningsministern är erkänt skicklig på att med flit misstolka sina meddebattörer, eller motdebattörer. Jag har försökt att vara tydlig med att det, som jag ser det, handlar om principer. Det handlar inte om huruvida man älskar en högskola jättemycket eller mycket eller någonting annat, utan det handlar om att vi ska ha konsekvens, precis som Ulf Nilsson var inne på. Vi måste hitta konsekventa regler som gäller alla.

Vid flera tillfällen har en högskola nästan nått hela vägen. Sedan har det kommit politiska skäl – jag vet inte hur lömska de är – eller så är Socialdemokraterna bättre än myndigheterna på att bedöma huruvida man verkligen har nått upp till det som krävs.

Jag noterade att utbildningsministern i svaret förutsätter att man har nått upp till de här kvalitetsnivåerna 2005. Det är ändå en rätt skicklig prognos. Varför säger man inte 2006 eller 2007 eller 2004?

Jag tror inte att det är bra att det finns två vägar att gå den sista biten, där den ena innebär att man kanske måste göra ännu ett varv med Högskoleverkets duktiga granskare. De är inte alls några rektorer som slår en på fingrarna när man gör fel, utan de är som duktiga konsulter och hjälper till i kvalitetsutvecklingsarbetet. Det här är oerhört viktigt.

När man läser pressmeddelandet från Högskoleverket tycker jag att det också ger vatten på min kvarn, nämligen att det för Mitthögskolans egen skull hade varit bra om man just hade fått fortsätta det här dyra kvalitetsarbetet ännu en tid. Men det går inte efter den skickliga kom-

Prot. 2002/03:55

11 februari

*Svar på
interpellationer*

promiss som Thomas Östros hittade, där han både lyckades få Högskoleverket att inte vara direkt missnöjt och LO att vara mycket nöjt. Det återger jag från en socialdemokratisk tidning. De borde väl känna igen en skicklig kompromiss när de ser en.

Vad händer nu med Mälardalens högskola, Malmö högskola, Södertörns högskola och Blekinge Tekniska Högskola? Flertalet av dem är mycket bra, skulle jag vilja säga, högtstående kvalitet. De besök man gör där själv är ju inte alls tillräckliga för att tala om huruvida de har nått alla kraven. Men jag skulle bli glad om de nådde sina kvalitetsmål.

Men då blir frågan: Ska de fortsätta att satsa stenhårt bara på kvalitetsspåret, eller ska de också försöka se om det finns några lokala LO-föreningar i Malmö, Eskilstuna med flera som de ska alliera sig med? Ska de se till att kunna gå både kvalitetsspåret och politikerspåret? Är det verkligen så vi ska ha det?

Om man vill kan man också tänka sig att få konsistens i det hela genom att sänka ribban lite grann och säga att Högskoleverket i framtiden ska komma fram till att nu är det dags för den politiska processen, det vill säga nu är det fråga om politiska avgöranden. Man har nått så långt i kvalitetsarbetet att det nu blir en politisk fråga.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att vi inte är på väg åt det hållet, det vill säga att vi sänker kvalitetsribban oavsett om det gäller Malmö eller Mälardalens högskola och säger: Skaffa er bra kontakter! Jag hoppas att vi håller fast vid hårda krav.

Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! För oss i länen, Jämtlands och Västernorrlands län, växer framtidstron. Avfolkningslän som vi är är det mycket positivt med den ökade status som ett universitet ger. Självklart anser jag inte att den stärkta statusen ska vara motiv för att högskolan ska bli universitet utan det är kvaliteten som är det viktiga, att man klarar av allt som hör till det.

Ingen, kan jag säga – förutom vissa moderater på riksnivå – är negativ till det här beslutet. Vad gäller lokala politiker är det alltså inte bara socialdemokrater som är positiva utan alla partier har kämpat för det här. Därför kan jag nog säga, även om jag också kan vara kritisk till Socialdemokraternas sätt att jobba ibland, att det inte bara är fråga om deras röstfiske nu utan faktiskt alla partiers röstfiske, om vi ska prata om sådant.

Det är bra att bågen har fått spännas under väntetiden. Det är bra för kvaliteten. Att Högskoleverket har insett att det här är ett klokt beslut av regeringen tycker jag visar att man var väldigt nära att ge ett godkännande. Det är också nästan två års tid kvar tills högskolan blir universitet. Under den tiden kan man ju leva upp till kraven utan att sänka ribban, som Per Bill befarar. Jag tror inte att vi behöver se några sådana negativa effekter över huvud taget i framtiden.

Till utbildningsministern kan jag säga att Centerpartiet hela tiden har kämpat för kvalitet. Därav har följt att vi har skurit ned på antalet platser, som ministern var inne på. Men jag fick inget svar på hur det ser ut med pengar 2005. Kommer vi att få mer pengar?

Anf. 15 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag ställde i förra inlägget frågan till utbildningsministern vad han menar att begreppet universitet innebär. Så länge en definition saknas blir det i första hand ett statusbegrepp, någonting som är väldigt snyggt att sätta på ett brevpapper när man har internationella kontakter. Dessutom blir det orättvist mot dem som inte får detta status-tyngda begrepp till sitt namn.

Vad är det då som krävs för att få kalla sig universitet och vad anser utbildningsministern att det ska krävas i framtiden? Räcker det med forskarutbildning på en liten del av ett vetenskapsområde? Finns det något krav på bredd? Finns det krav på flera vetenskapsområden, och så vidare?

De här frågorna svarade inte utbildningsministern alls på när jag ställde frågan. Kanske han själv inte har något svar på frågan. Men om han har det skulle jag vara tacksam att få höra det.

Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det ska bli ett nöje att den här gången börja med Ulf Nilssons fråga, eftersom jag av respekt för huvudinterpellanten valde att framför allt diskutera Per Bills frågeställningar i första repliken.

Det förvånar mig att Ulf Nilsson inte känner till att riksdagen själv har tagit ställning till kriterierna för universitetsbegreppet i Sverige. I budgetpropositionen från 1997 utvecklar regeringen detta i ett antal punkter som riksdagen också har ställt sig bakom: Ett lärosäte som har en grundutbildning och forskning som är väl etablerad och av god vetenskaplig kvalitet, har en tillräcklig omfattning av grundutbildning och utbildning inom ett antal ämnesområden, har en tillräcklig omfattning av forskningsverksamhet och forskning inom ett antal ämnesområde, har goda infrastrukturella förutsättningar för att bedriva grundutbildning och forskning, exempelvis biblioteksresurser, goda internationella kontakter inom grundutbildning och forskning och uppfyller kravet att självständigt inrätta professurer och utfärda doktorsexamen.

Läs bedömargruppens rapport sedan, Ulf Nilsson, så ser du att ur detta hämtar de sin praxis för att göra sina bedömningar. Ur detta har Högskoleverket utvecklat sin praxis. Läs också Högskoleverkets reaktion på regeringens beslut. De noterar att regeringen har lyssnat och följt Högskoleverkets rekommendation.

Det här är en sak som jag personligen också är mycket engagerad i, att få respekt för kvalitetsutvärderingarna och respekt för den myndighet som ska vara spindeln i nätet när det gäller att stärka kvaliteten i svensk utbildning och forskning.

Sänka ribban, säger Per Bill. Jag skulle snarare vilja säga tvärtom. Den process Mitthögskolan har gått igenom är snarare att vi har höjt ribban, om man ska uttala sig om hur ribbans läge har förändrats. Man ligger vida över den status som Karlstad, Örebro och Växjö hade 1998.

Det var också mycket medvetet från regeringens sida att visa att det är en lång och mödosam väg för att bli universitet. Man kommer hela tiden att åtföljas av mycket kvalificerade granskningar. Precis som Per Bill säger är det inte granskningar med uppgift att bara slå på näsan utan det är de som ger möjligheten för lärosätet att utvecklas. Där har Mitthögskolan sin styrka. Man har lyssnat på kvalitetsutvärderingarna, fattat

Prot. 2002/03:55

11 februari

*Svar på
interpellationer*

mycket obekväma beslut, flyttat om resurser, koncentrerat insatser. Nu säger man att man kommer att använda de två år som är kvar för att ta till sig bedömargruppens kritik när det gäller att man har satsat på för många områden. Man borde ha koncentrerat insatserna till ett fåtal områden för att där skapa den kvalitet som behövs. Just det! Det är precis det som behövs för att kunna ta ytterligare ett steg i sin utveckling. Det var också vad bedömargruppen sade. Det behövs ytterligare tid.

Det är klart att i fråga om kvalitet kan det aldrig finnas en politisk vinkling. Kvalitet är en sak för expertisen, forskarna, lärarna att bedöma. Men gå inte så långt Per Bill att du säger att politik aldrig har någonting att göra med att en högskola uppstår och växer. Det är jag stolt över att säga att det har den. Det krävs starka politiska beslut och starka politiker för att bygga upp goda högstskolor. Så var det när Lunds universitet en gång inrättades. Så var det när vart och ett av våra övriga universitet inrättades. Väldigt få universitet i svensk historia har genomgått en så här mödosam och omfattande kvalitetsutvärderingsprocess. Det har varit politik, inte i form av en demokratiskt folkvald riksdag alltid men politik i olika mening som har startat de processerna. Vi har nu skapat en kvalitetsbedömning i Sverige för att ta ytterligare steg som jag tror är mycket respektingivande också i högstskolevärlden.

Det är riktigt, det har Mitthögskolans väg också visat, att det är en lång och mödosam process. Men det lönar sig att fatta beslut som också höjer kvaliteten. Därmed har de nu också möjligheten att bli universitet.

Resurser gick till de tre nya efter att de fick beslutet. Nu har Mitthögskolan till stor del fått resurser före. Man kommer också att få ytterligare resurser när man blir universitet. Det får vi återkomma till.

Anf. 17 PER BILL (m):

Herr talman! Den stora skillnaden ligger egentligen i den enkla lilla frasen att ministern "förutsätter" att de har nått upp 2005. Jag hade velat se något annat. Varför inte ge dem – som ett politiskt beslut – ytterligare lite extra resurser eftersom de är så väldigt nära? Om sedan Högstskoleverket hade sagt att de klarat alla krav 2005, då hade man utsett dem till universitet, inte en minut senare. Man kanske till och med hade gjort det ett halvår tidigare, vem vet? Det handlar om *sättet* att utnämna, inte om vilken högstskola som blir utnämnd eller inte.

Jag fick inget svar på hur Mälardalen, Malmö och de andra ska göra. Hur ska de tolka detta? Betyder det här svaret att de inte har en chans före 2005 utan att det var Mitthögskolan som så att säga låg först av dem som har ansökt och som klarar sig till 2005? Jag tror att väldigt många på Mälardalens högstskola, Malmö högstskola, Södertörns högstskola, Blekinge Tekniska Högstskola och så vidare faktiskt är intresserade av att veta om det är någon typ av förändring som vi ser här när man inte i förväg behöver klara Högstskoleverkets samtliga krav. Är det så att man ska klara 95 % av dem, 98 % av dem? Finns det någon förändring i de kriterier som jag trodde att vi förut var överens om?

Jag var faktiskt glad för att utbildningsministern inte åkte runt i valrörelsen, såsom Carl Tham åkte runt i den förra valrörelsen, och lovade ut högstskolestatus. Det är åtminstone något positivt, att den här typen av politiska kompromisser nu kommer efteråt.

Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Moderaterna har verkligen haft problem med sin högskolepolitik under hela 90-talet och även de här första åren på 2000-talet. Hur ställer man sig egentligen till att det också uppstår starka lärosäten utanför de traditionella orterna i Sverige? Det vi har sett hittills är att man är benhård motståndare ända tills det blir en framgång. Då rättar man naturligtvis in sig och säger att det här var ju ingen dum idé.

Vi har väldigt goda exempel runtom i landet på hur högskolor har vuxit sig starka, specialiserade högskolor inriktade på olika områden där de har haft mycket god kompetens. Inom de områdena har de också kunnat konkurrera med de breda, gamla, traditionella universiteten.

Vi ska inte bygga upp universitet som liknar Uppsala och Lund igen. De är nationella klenoder som vi måste värna och satsa mycket resurser på. De spelar en stor roll med sin bredd. De nya universiteten, och de högskolor som har lyckats få forskarutbildning inom ett specialiserat område, har ett uppdrag att profilera sig mycket skarpt inom de områden där de koncentrerar sina insatser. Där ska de konkurrera med de allra bästa.

På så vis skapar vi ett högskolelandskap som både erbjuder den klassiska bredden i ett gammalt universitet och nya universitet, specialiserade inom olika områden, väl bevandrade också internationellt, som bidrar till svensk forsknings utveckling.

I grunden ligger att vi behöver fler som läser på högskolan. Vi behöver fler som går en forskarutbildning. Vi behöver också högskolans kraft för att hela landet ska kunna leva. Moderaterna är benhårda motståndare både till att fler får plugga och till att hela landet får tillgång till högre utbildning.

Det är intressant att se att klyftan är stor inom det borgerliga blocket i en så strategisk fråga för Sverige. Det tror jag ger utrymme för att fortsätta diskutera högskolepolitik i lite nya konstellationer.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2002/03:144 om validering

Anf. 19 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka initiativ jag avser att vidta för att dels ta vara på människors befintliga kunskaper, dels öka inslagen av validering i kunskapssystemet.

Jag vill först säga att jag delar Torsten Lindströms uppfattning att det är viktigt för såväl den enskilde som samhället i sin helhet att vi tar tillvara människors kunskaper, oavsett hur de har förvärvats. Validering av reell kompetens kan förkorta kompletterande studier för den enskilde så att arbetslivet kan tillföras behövlig kompetens snabbare. Inte minst för personer med utländsk yrkesutbildning eller arbetslivserfarenhet kan validering ha en stor betydelse.

Validering är en process som syftar till att kartlägga och dokumentera de faktiska kunskaper och den kompetens en individ tillägnat sig. Validering och valideringsliknande verksamheter har länge förekommit i Sverige och i andra länder och haft olika beteckningar. Näringslivet och

Prot. 2002/03:55

11 februari

*Svar på
interpellationer*

branschorganisationer har utvecklat olika modeller för att värdera människors yrkeskunskaper, till exempel med olika branschcertifikat och beskrivningar som underlag. Vilka kompetens- eller kunskapskrav som är relevanta att ställa inom olika yrken måste avgöras av företrädarna för yrkesområdet och branschen ifråga.

Inom varje individualiserad, pedagogisk verksamhet ska validering vara ett självklart inslag. Inte minst inom vuxenpedagogiken har detta förhållningssätt traditionellt lyfts fram.

Validering av vuxnas kunskap och kompetens har varit föremål för utredning, och försök med validering har pågått och pågår i ett antal kommuner. Utredningen Validering av vuxnas kunskap och kompetens (SOU2001:78) överlämnade sitt slutbetänkande till regeringen i oktober 2001 varvid Skolverket övertog samordningsansvaret för pågående försöksverksamhet. En slutrapport lämnades i december 2002.

Regeringen avser att inom kort presentera sina ställningstaganden i fråga om validering. Jag vill därför återkomma med en närmare redogörelse vid ett senare tillfälle.

Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Det är ju positivt att statsrådet och jag är överens om det viktiga i att valideringen utvecklas och fungerar. Mer tveksamt är att statsrådet inte riktigt svarar på mina frågor och inte heller visar den handlingskraft som jag skulle vilja se.

I dag, herr talman, pågår ett resursslöseri både mänskligt och ekonomiskt eftersom människors kompetens inte tas till vara i samhället och på arbetsmarknaden. Det handlar om flera olika problem, om olika grupper som i socialdemokratins Sverige tvingas till utanförskap. Det handlar bland annat om de yrkeskunniga personer som inte har formella bevis för sin reella kompetens och skicklighet. Det handlar om vårdbiträden som genom åratals hårt arbete skaffat sig kunskaper som kan motsvara undersköterskans. Men eftersom de saknar de nödvändiga papperen får de inte den status och den lön som de borde förtjäna. Det handlar om personer som arbetat inom hantverksyrken men som inte har papper på vad de kan.

Det handlar också delvis om ett annat problem, nämligen om de invandrade akademiker och yrkesskickliga personer som möter en rad hinder på sin väg in på den svenska arbetsmarknaden. Jag vill referera till exemplet med den utländska sjuksköterskan som kommer till Sverige. För att få svensk legitimation räcker det inte med att vara skicklig i sitt yrke. Han eller hon måste också leva upp till kunskapskrav i till exempel engelska, engelska som kanske inte alltid – eller snarare ganska sällan – används i den praktiska yrkesverkligheten. Det hindrar kvalificerade, erfarna och yrkeskunniga personer att komma in på arbetsmarknaden. Det har vi inte råd med.

Herr talman! Vi kristdemokrater menar att Sverige behöver ta vara på och hjälpa, inte stjälpa, dessa yrkesmänniskor både av mänskliga skäl och av rent strategiska skäl. Sverige behöver bli bättre på att ta tillvara kompetensen hos sina invånare. Det krävs när vi redan har en brist, och kommer att få en än större brist, inom flera yrken, till exempel just vård- och hantverksyrken.

Därför vill vi utveckla valideringen som en metod. Regeringen har också, som statsrådet säger, på sitt bord fått förslag om att utveckla valideringen som ett instrument. Vi ser hur vården ropar efter personal, och när alltför blir äldre krävs att fler får arbeta inom vården. Vi ser hur småföretagen å sin sida skriar efter medarbetare. Det är faktiskt så att 28 % av de svenska företagen uppger att bristen på kunskap, eller snarare på personer med *rätt* kunskap, är ett direkt hinder för företagets utveckling.

Eftersom det i första hand är de små företagen som har potential att i framtiden skapa utrymme för välfärden är detta alarmerande. När småföretagen, främst inom traditionellt praktiska sektorer som bygg- och tillverkningsindustrin, hotell och restaurang, ropar efter arbetskraft är det en varningssignal som borde få regeringen att vidta kraftfulla åtgärder. Det finns också andra sektorer där det behövs insatser för att klara försörjningen av yrkeskunniga.

Herr talman! Validering är en metod för att lösa en del av dessa resursbrister. Regeringens passivitet i detta – att vänta i årtal med verkliga förslag medan människor står utanför arbetsmarknaden – inger oro. Hur tänker egentligen regeringen? Jag vill låta statsrådet få en chans att berätta för oss hur regeringen tänker i de här frågorna och vilka åtgärder regeringen tänker vidta.

Anf. 21 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! I dag har Sverige en stor begåvningsreserv bland framför allt utländska akademiker och andra kunniga med utländsk bakgrund som inte får utöva sitt yrke i Sverige. Detta är ett stort resursslöseri som naturligtvis är en stor brist för Sverige.

Ibland brukar man som ett lite löjväckande argument säga att Sverige har de mest utbildade taxiförarna i Europa. Ibland är det inte ens så bra. Många av dessa akademiker har inte ens ett riktigt jobb att gå till. Det är ett oerhört stort problem för många att få sin utländska examen godkänd i Sverige. Det tar väldigt lång tid att uppfylla de krav som den svenska valideringen ställer. Detta är en del av den diskriminering som finns mot våra nyanlända invånare. Detta är ett av många hinder för dessa människor – tillsammans med att det kan vara svårt att få ett banklån eller en lägenhet om man har ett konstigt namn.

Ett annat problem är svenska för invandrare, sfi-undervisningen, som har misslyckats kapitalt med sin uppgift. I den senaste undersökningen kan man läsa att 52 % av dem som har börjat med sfi har avbrutit sin utbildning. Efter två år har endast en tredjedel blivit godkända. Detta är mycket tråkigt eftersom svenska språket är väldigt viktigt för att man ska klara av att bli integrerad i samhället och ha möjlighet att få ett arbete och göra en yrkeskarriär.

Många gånger präglas såväl sfi-undervisningen som valideringen av dålig hänsyn till individuella erfarenheter, vilket i sig är förnedrande för den som har dessa kunskaper och erfarenheter. Vi skulle vilja se fler anordnare, både privata, folkhögskolor och universitet, för att just åstadkomma en bredd och en större individualisering av sfi-undervisningen.

Valideringen tar i dag alldeles för lång tid att genomföra eftersom man måste skicka efter papper från universitetet i till exempel Teheran eller liknande. Det kan vara en stor och svår uppgift att få ut papperen,

sedan krävs det en lång utredning för att få godkännande och ovanpå det krävs kompletteringskurser. Vi i Folkpartiet har länge drivit att man ska ha ett lättare förfarande. Man skulle till exempel hos högskolorna med en gång kunna testa huruvida man har de kunskaper som efterfrågas. Detta kan göras genom prov och inlämningsuppgifter med mera.

När man drar samman dessa olika delar av situationen för våra nyanlända invånare ser man att det finns flera tecken på en systematisk diskriminering som drabbar den enskilde obönhörligt. Därtill har vi en regering som inte visar det engagemang som en regering borde göra i den här frågan. Jag undrar naturligtvis vad statsrådet Hallengren på sin sida ämnar göra för att förbättra situationen för Sveriges invandrare.

Anf. 22 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Detta blir en diskussion om många fler saker än bara validering. Jag börjar med lite av det som Axel Darvik talade om.

Utländska akademiker är en mycket viktig grupp i samhället som vi naturligtvis ska ta till vara, men när vi talar om validering känns det viktigt att påpeka att validering är något som *alla* har behov av. Utländska akademiker är en grupp. Invandrare som grupp är också viktiga. Men det handlar också om människor som har skaffat sig kunskaper på olika vis och som kanske friställs och har ett behov av att under den tid de är i yrke få sina kunskaper mer formellt beskrivna på papper.

Vilka krav som sedan ska ställas på olika utbildningar tycker jag inte är en fråga för Sveriges riksdag. Det är snarare en fråga för branscher och myndigheter.

För att anknyta till de tankar Torsten Lindström utvecklade när det gäller sjukvården och undersköterskor: Det måste väl ändå vara en fråga för Socialstyrelsen att komma fram till vilka krav som är rimliga och realistiska att ställa på den kår som arbetar inom sjukvården.

När det gäller sfi vill jag bara väldigt kort säga att det finns en utredning som ser över detta. Det är inte något som vare sig regeringen eller jag själv blundar för. Men att tala om språktest som en lösning på detta tycker jag inte är att visa ett stort och helhjärtat engagemang för alla människors möjlighet att delta i det svenska samhället.

Jag tycker att det är viktigt att vi talar om att det är alla vuxna människors möjlighet att ta del av validering. Det har varit en försöksverksamhet som har pågått i ett antal kommuner. Under Kunskapslyftet vet vi att det har pågått ungefär 400 valideringsprocesser.

Problemet är att vi i dag inte vet om det finns en likvärdighet eller rättssäkerhet för den enskilde. Vi kan inte veta om det intyg man får om man blir validerad i till exempel Uppsala är giltigt om man åker till Tierp eller någon annan kommun. Det är just detta som vi avser att se över. Det kräver statens engagemang att vi ska ha en nationell likvärdighet. Validering av dokumentationen måste ha en legitimitet, och det är där staten kommer in. Ibland kan det gälla människor som kommer till Sverige och saknar merithandlingar eller referenser. Det kan vara ett sätt att snabbare komma in i arbete eller studier.

Det kan vara mycket värdefullt för alla att få sin reella kompetens tydliggjord. Med propositionen *Den öppna högskolan* har också högskoleförordningen förändrats. Från och med i sommar ska det också tas hänsyn till den reella kompetensen när man söker in till högskolan. Det

är viktigt att den validering man får genomförd är giltig för alla arbetslivets parter. Då kan den vinna tilltro och fylla ett reellt behov.

Validering handlar om att man bedömer, värderar och erkänner kunskap och kompetens som den enskilde har skaffat sig på olika ställen, i olika sammanhang under livet. Det är en väldigt viktig fråga.

Jag vill återupprepa det jag sade Torsten Lindström i interpellationssvaret: Jag har för avsikt att återkomma snart med ställningstagande i de här frågorna.

Anf. 23 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! I förra veckan fick jag ett brev från en före detta student till mig. Den här studenten kommer från ett annat europeiskt land och har det därigenom ändå ganska lätt för sig i den svenska högskolan. Studenten skrev till mig om sina kurskamrater, som kommer utifrån. I det här fallet handlade det om Kina, tror jag. De kom från Kina, och de skulle in i den svenska högskolan. Det gick bra i hög grad, men det problem som de stötte på var att de plötsligt skulle bevisa att de hade kunskaper och gå svenska gymnasiekurser för att få svensk högskolebehörighet – svenska gymnasiekurser som de sannolikt redan klarat av med råge i sitt hemland.

Detta exempel visar på att det i dag finns ett resursslöseri. Sverige tar inte människors kompetens till vara. Vi låter chanserna att ta till vara kompetensen bli försuttna. Det är inte bra.

Jag tror heller inte, herr talman, att den här studenten eller hans kamrater skulle bli särskilt glad eller lättad över att höra statsrådets svar här i dag. Statsrådet talar nämligen fortfarande väldigt allmänt och vällovligt om behovet av validering, men jag saknar fortfarande de konkreta åtgärderna.

Om vi tar sjuksköterskefallet som exempel är det klart att det ska avgöras av dem som kan det. Men när jag diskuterade detta med utbildningsministern före jul sade han att det var statsrådet Hallengren som skulle komma med initiativen. Då frågar jag återigen: Var är dessa initiativ? Vad ska statsrådet göra för att häva den passivitet som i dag präglar denna sektor?

Herr talman! Vi kristdemokrater har en lång rad förslag utöver detta med validering. När det gäller valideringen är vi överens med statsrådet om betydelsen av att ha en jämlik validering. Men vi saknar också de konkreta förslagen. Det är dem vi söker efter.

Den jämlika valideringen som är likvärdig över hela landet måste helt enkelt komma till stånd. Utöver det har vi en rad andra förslag. Vi vill till exempel införa yrkeshögskolor för att uppgradera praktisk yrkeskunskap. Vi vill också inrätta lärlingsutbildning i gymnasieskolan med lokal mångfald men med nationell kvalitet, också det för att bemöta småföretagens behov som är stora. 135 000 småföretag behöver i dag rekrytera medarbetare med yrkeskompetens. Det skulle säkert kunna underlättas om dessa förslag om validering kom till stånd.

Det finns också en lång rad andra förslag som förtjänar att ses över. Men trots detta saknar jag statsrådets konkreta svar. Jag är medveten om att statsrådet är ganska ny på sin post, och jag får ha ett visst overseende med det. Men statsrådet är ändå ansvarig för regeringens politik. Därför vidhåller jag min fråga: Vad tänker regeringen göra för att häva utanförskapet i det socialdemokratiska Sverige?

Prot. 2002/03:55

11 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 24 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! I Sverige har vi examina i våra utbildningar. Och det viktiga med valideringen är många gånger att man just ska få ett bevis på att man har samma kunskaper som motsvaras av en viss examen. Det kan gälla till exempel en civilingenjörsexamen, en läkarexamen eller en sjuksköterskeexamen. Men vad anser statsrådet om att detta kanske skulle kunna förenklas genom att man får lov att testa sina kunskaper vid en högskola för att se om man har de kunskaper som krävs och inte behöver gå den långa vägen på det sätt som det är i dag då det tar flera år innan man kan klara av att komma ut på arbetsmarknaden med en validering som visar att man har de kunskaper som krävs för en viss examen? Skulle det inte vara mycket lättare för många som har dessa kunskaper att genomföra ett test i stället för att behöva gå igenom den långa sfi-undervisningen som tar flera år och som gör att man hindras från att komma ut på arbetsmarknaden och känna sig som en del av samhället? Det gör att man blir åsidosatt på ett mycket tråkigt sätt.

Debatten om sfi och validering och om hur utanförskapet ska hävas har pågått väldigt länge. Det är beklagligt att Socialdemokraterna ännu inte har lyckats få fram några konkreta förslag för hur man ska åtgärda detta. Om det är idétorra som man har finns det naturligtvis andra idéer. Man kan titta till exempel på vad Folkpartiet liberalerna har för förslag om man saknar egna idéer att lyfta fram till riksdagen.

Anf. 25 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag ska se i vilken ände jag ska börja. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi alla inte talar bara om människor med utländsk bakgrund när vi talar om validering därför att det inte bara handlar om den gruppen. Jag tror att vi alla gör oss en otjänst om vi hamnar i det facket. Jag tror att det dessutom är en större problematik än enbart validering. Jag tror att det hänger ihop med sfi, och det handlar om hela samhällsintroduktionen som vi har en utredning som ser över, och vi kommer att återkomma i höst med förslag från utredningen.

Axel Darvik gav mig ett tips att titta på Folkpartiets förslag. Det vore trevligt om vi fick höra en hel radda av förslag här i kammaren förutom just förslaget om språktest som väl är det som har etsat sig fast på näthinnan hos de flesta av oss när det gäller Folkpartiets alla förslag.

Jag vill inte ge mig så mycket in på försöksverksamhet och högskolan därför att dels handlar interpellationen inte så mycket om det, dels är det inte mina ansvarsområden. Men det pågår försöksverksamhet även där. Och frågan om reell kompetens som kommer att möjliggöras i den nya högskoleförordningen under sommaren hoppas jag naturligtvis väldigt mycket på.

Det hade varit väldigt roligt för dem som i dag sitter i kammaren om regeringen hade valt att vid detta tillfälle presentera sina ståndpunkter och komma med förslag när det gäller validering. Men som jag skriver i mitt interpellationssvar kommer det inte i dag, men det kommer inom kort. Och det handlar inte om passivitet, och det handlar inte om att jag är relativt ny på min post. Snarare är det tvärtom. Jag tycker att det finns en hel del förslag. Men de är inte klara i dag den 11 februari. De kommer att komma inom kort, och då tror jag att vi kommer att få anledning att föra mycket diskussioner. De förslag som då genomförs kommer inte

Anf. 26 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för den här debatten. Jag tycker att det är ett positivt engagemang som statsrådet visar för dessa frågor, och jag ser fram emot fortsatta diskussioner om validering. Jag vill också hålla med statsrådet om att detta på inget sätt är en fråga som enbart handlar om utländska akademiker. I mitt anförande lyfte jag fram det som ett exempel. Det finns också många andra exempel som visar hur mångfasetterad valideringsfrågan är.

Det är också positivt att statsrådet kommer med sina förslag, och det är ju bra. Men det är trots allt ändå så att statsrådet är ansvarig för den gamla regeringspolitiken som har fört Sverige in i den passiva struktur som just nu råder där människors kompetens inte tas till vara. När statsrådet kommer med sin proposition hoppas jag verkligen att det ska innebära en radikal förändring i förhållande till den passivitet som har rått under de senaste åren i dessa frågor. Det behövs nämligen en utökad användning av validering på ett strategiskt och bra sätt så att vi ska kunna avhjälpa bristen på arbetskraft. Det behövs reella förslag.

Vi kristdemokrater vill se en kontinuerlig, bra och fungerande struktur för valideringen. Det ska vara möjligt för alla att få sina kunskaper ordentligt bedömda oavsett hur man har förvärvat dem. Människors lärande är nämligen mångfasetterat, och just därför behöver också strukturen vara mångfasetterad. Just därför behöver vi en ny struktur och inte denna gammaldags och enahanda synen som lett till passivitet och utanförskap i det Sverige som Socialdemokraterna styrt under de senaste åtta åren.

Anf. 27 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Det är väldigt bra att Torsten Lindström och jag delar uppfattning när det gäller vilka som omfattas av validering. Jag tror att vi avslutningsvis kan slå fast att det handlar om alla vuxnas möjlighet till validering. Det finns i många delar. Det finns i det vardagliga, nämligen när man ska ha en undervisning anpassad till individen. Då handlar det om en vardaglig och enkel validering för den enskilde.

När det handlar om människors lärande är jag väldigt stolt över allt det arbete som har utförts under den förra regeringen. Kunskapslyftet är väl ett alldeles ypperligt exempel på hur man stöttar människors lärande, och i Kunskapslyftet har ett antal valideringsprocesser förekommit. Det har också förekommit försökskommuner. Det har funnits en aktivitet, ingen passivitet. Denna aktivitet ska fortsätta. Aktiviteten ska också se till att den enskilde får rättssäkerhet. Den ska legitimeras och omfatta alla.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2002/03:145 om brist på personal i förskolan

Anf. 28 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Gunilla Tjernberg har frågat mig vad jag avser att göra för att möjliggöra rekryteringen av utbildad personal till förskola, fritidshem och förskoleklass.

Jag vill först säga att jag som ansvarig minister vill göra kvalitetsfrågorna inom förskolan till ett av mina viktigaste områden för reformer och utvecklingsarbete under den kommande mandatperioden. Med anledning av de reformer som genomförts samt den kommande satsningen på personalförstärkningar i förskolan kommer det att finnas ett stort behov av att anställa mer personal i förskolan. För mig är kvalitet dels högskoleutbildade förskollärare, dels kompetenta barnskötare.

I samband med att maxtaxan infördes och avgifterna sänktes avsatte regeringen, utöver kompensation för reformens genomförande, 500 miljoner kronor per år för att säkra kvaliteten i förskolan. Kommunerna rekviderar dessa medel årligen från Statens skolverk. 85 % av dessa satsningar har gått till personalförstärkningar. Därmed har personalen i förskolan ökat med 1 150 förskollärare, 125 fritidspedagoger och 375 barnskötare under det första året med maxtaxan.

En av regeringens viktigaste satsningar när det gäller förskolan är nu att uppfylla vallöftet om ett statligt bidrag till kommunerna för att kunna anställa 6 000 förskollärare, barnskötare och annan personal i förskolan.

Prognosen visade på ett överskott av förskollärare 1991, och då minskades antalet utbildningsplatser på de barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna. Nedskärningen av utbildningsplatserna för förskollärare under mitten av 1990-talet skedde utifrån de förutsättningar som då var kända. Inför hösten 1997 bestämde regeringen att högskolorna inte längre skulle minska på förskollärarytbildningen. Regeringen gjorde därefter i 2002 års budgetproposition bedömningen att efterfrågan på förskollärare förväntades öka.

I regleringsbrev för 2002 till samtliga universitet och högskolor med lärarutbildning uttrycks följande: "För lärarexamen med inriktning mot tidigare år skall särskilt behovet av lärare i förskola och förskoleklass beaktas." Detta upprepades i regleringsbrevet för år 2003. Kravet på att återskoppling av antalet lärarexamina eller motsvarande äldre examina med inriktning mot förskola och förskoleklass ska redovisas har tillkommit i detta regleringsbrev.

I 2003 års budgetproposition uttrycks att de tidigare fastställda examinationsmålen står fast eftersom kommunerna i allt högre grad efterfrågar personal med högskoleutbildning i förskolan. Regeringen kommer noga att följa måluppfyllelsen med inriktning mot tidigare år inklusive förskolan.

Det är glädjande att konstatera att antalet sökande till lärarutbildningarna har ökat kraftigt under senare år. Detta gäller främst inom de inriktningar som vänder sig till dem som avser att arbeta inom förskola eller förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år.

Den förnyade lärarutbildningen är bred och mer flexibel än vad som var fallet med de tidigare lärarutbildningsprogrammen. Detta innebär en stor frihet för de blivande lärarna att välja inriktning utifrån ett brett

kursutbud. Det är dock regeringens uppfattning att kommunernas behov av att kunna anställa välutbildad personal bör tillgodoses.

Ledning, lärare och studievägledare på lärarutbildningarna har enligt min mening ett viktigt ansvar och stora möjligheter att uppmuntra och stödja studenterna så att de väljer inriktning och specialisering mot arbete i förskola, förskoleklass och fritidshem.

Det är min förhoppning att den förnyade lärarutbildningen och de satsningar på förskolan som regeringen gör kommer att öka intresset för att utbilda sig till lärare i förskolan. Om det visar sig att alltför få studenter väljer en inriktning mot arbete i förskolan avser regeringen att återkomma med eventuella åtgärder.

Kommunerna har också ett ansvar för att erbjuda goda anställningsvillkor så att de kan rekrytera och behålla den personal som de behöver i förskolan. Det är också viktigt att all personal i förskolan får del av en anpassad, kontinuerlig kompetenshöjning för att kunna möta de krav som ställs på dem. Härigenom finns möjligheter att vidareutbilda och höja kompetensen hos barnskötarna liksom hos andra personalkategorier.

Inom Utbildningsdepartementet pågår för närvarande ett arbete med att hitta lösningar på personalsituationen i förskolan på både kort och lång sikt.

Jag avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor och välkomnar företrädare för alla riksdagspartier att delta i den viktiga diskussionen om kvalitet och personalbehov i förskolan.

Anf. 29 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag får börja med att tacka statsrådet Lena Hallengren för svaret. Ett långt svar har jag fått. Det är bra, för då har vi en del att utgå från.

Jag skulle, herr talman, vilja påminna om att det inte är första gången sedan jag år 1998 blev riksdagsledamot som jag här i riksdagen diskuterar frågor som rör förskolan och verksamheten kring denna. Däremot har debatten under denna ändå relativt korta tid förts med tre olika ansvariga ministrar – dagens debatt inräknad. Detta faktum kan i sig vara en utmaning men naturligtvis är det även problematiskt. Man börjar hela tiden om.

Bakomliggande orsak till min interpellation i dag är den stora brist på utbildad personal som i dag råder inom förskolan. I statsrådets svar fanns det mycket att bita i och att diskutera utifrån men en sak saknar jag. Det fanns nämligen inte mycket av oro i svaret.

Hur ser det ut i barngrupperna i dag vad gäller personaltätheten? Jag tycker att vi i dagens debatt också ska göra ett litet avstamp i hur det ser ut. Hur många vuxna finns det runt varje barn? Vi kan också vända på frågan: Hur många barn finns det runt en vuxen som en vuxen ska ta hand om och ta ansvar för?

I min interpellation pekar jag på några faktiska saker, till exempel på att antalet utexaminerade förskollärare har halverats under en tioårsperiod. Det finns oroväckande signaler trots det som statsrådet skriver i svaret. Allt färre väljer förskoleinriktningen i den nya lärarutbildningen. Den är inte tillräckligt utvärderad ännu. Det har gått för kort tid. Som både statsrådet och jag i dag vet är hela första året i utbildningen gemensamt. Sedan kan man välja inriktning.

Prot. 2002/03:55

11 februari

Svar på
interpellationer

Skolverkets statistik visar att rekryteringsbehovet vad gäller förskollärare är 16 000 tjänster för åren 2001–2005. Märk väl att däri ingår ingen ökad personaltäthet! Bara vad gäller förskolan beräknas behovet av förskollärare till 12 000. Till detta rekryteringsbehov ska dessutom läggas den personalförstärkning med 6 000 tjänster som regeringen utlovade i valrörelsen. De pengarna har vi ännu inte sett men kanske får vi i dag ett svar – jag hoppas att vi får det – om hur det ser ut med planeringen av de tjänsterna. Man väntar mycket på dessa nu.

Skolverket konstaterar att det kommer att bli omöjligt att uppfylla regeringens mål att andelen anställda med pedagogisk högskoleutbildning inom förskolan ska öka. Detta sade Skolverket redan innan regeringen gick ut och lovade 6 000 nya tjänster till förskolan, vilket är en ännu orimligare målsättning. Jag kan konstatera att vi är flera som är bekymrade.

På en punkt håller jag med statsrådet, nämligen att vi i dag diskuterar både högskoleutbildade förskollärare och barnskötare. Men jag vill också ta med fritidspedagogerna, så att vi har med hela spektrumet av viktiga personalgrupper.

Herr talman! Vad svarar då statsrådet mig?

En sak skulle jag vilja peka på redan i detta inlägg. Statsrådet pekar på det antal nyanställningar som kommunerna har valt att göra, alltså personalförstärkningar. Där redovisar statsrådet hur det ser ut vad gäller förskollärare, barnskötare och också fritidspedagoger sedan maxtaxan och den allmänna förskolan infördes.

Men vad gör då statsrådet? Jo, hon undantar ett viktigt faktum, nämligen hur mycket barngrupperna har ökat. Det sägs ingenting om hur verkligheten ser ut, utan antalet vuxna som tillkommit redovisas men inte alls den stora ökningen av antalet barn per barngrupp. Det har ju också tillkommit, och det borde ha funnits med här. Då hade vi fått se helheten och också behovet av fler vuxna för varje barn inom förskolan.

Jag återkommer till detta i nästa inlägg.

Anf. 30 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag kan börja med att säga att jag inte har lagt ut orden så oerhört mycket när det gäller just barngrupper och personaltäthet. Interpellationen handlar faktiskt inte i huvudsak om de sakerna. I så fall hade svaret kunnat bli ännu längre, och det hade då funnits ännu mer för Gunilla Tjernberg och mig att debattera här i kammaren.

Sedan skulle jag vilja säga något om Skolverkets statistik, som kan verka väldigt häpnadsväckande när man lyssnar på Gunilla Tjernbergs beskrivning – att det är närmast omöjligt att öka andelen högskoleutbildad personal. Jag tycker att man ska betona orden ”öka andelen” därför att det är det som är Skolverkets utgångspunkt.

SCB och Skolverket har gjort prognoser förut. Jag tycker att det är viktigt att tänka på vad statistik och prognoser betyder, nämligen att utifrån vissa givna antaganden försöka förutse, i det här fallet, behovet av förskollärare.

Vad för antaganden har det då varit fråga om för Skolverket? Jo, man utgår från att andelen förskollärare ska öka ganska kraftigt. Då ökar självfallet behovet av alltfler förskollärare. Man utgår också från en ganska stor nativitetsökning, vilket inte heller är helt okontroversiellt.

I stället för att prata en massa siffror och statistik vill jag bara säga att det lite grann beror på vilka antaganden man har. Naturligtvis har vi ett ökat behov genom den satsning på ökad personal som regeringen kommer att avisera under mandatperioden. Det handlar om 6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna. Så det handlar inte enbart om förskollärare.

Det vore ändå intressant att höra Gunilla Tjernberg här utveckla Kristdemokraternas politik för förskola. De har ju sagt nej till samtliga reformer: maxtaxan, den allmänna förskolan, rätten för barn till föräldralediga och arbetslösa att ta del av förskolans verksamhet. Man röstade också emot den läroplan för förskolan som skulle inrättas, som faktiskt är det pedagogiska styrdokument som man förväntar sig att förskolan ska arbeta efter och som är det viktigaste styrdokument som förskollärarna har att arbeta efter.

Det står i interpellationen att pengar till mer personal kommer successivt i den takt ekonomin tillåter. Det menar man inte låter som en högt prioriterad fråga. Det är riktigt att vi har en ekonomi att ta ställning till, men inte ens när ekonomin tillåter det finns det i Kristdemokraternas politik ett förslag på ökad personal i förskolan.

Anf. 31 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Det var en mycket intressant vändning som statsrådet valde att göra. Jag ska med glädje diskutera Kristdemokraternas politik för barnomsorg, förskola, rätten för föräldrarna att välja barnomsorgsform och så vidare. Jag skulle med glädje se fram emot att vi fick ha en sådan diskussion. Jag ska bara kort säga någonting om det; jag har en rad frågor som jag tänker ställa till statsrådet.

Kristdemokraterna sade nej till den allmänna förskolan på grund av det sätt som regeringen hade valt att utforma den på. Vi vill att familjedaghemmen ska omfattas av denna reform. Förra skolministern Wärnersson och jag blev i slutändan relativt överens på den punkten, men jag tror att Socialdemokraterna från början hade tänkt sig en annan väg. Vi måste ta till vara familjedaghemmen. Vad vill statsrådet göra med familjedaghemmen? I den politik som nu förs är de på väg att helt förlora den fantastiska status som de egentligen borde ha för det arbete som många dagbarnvårdare i dag gör ute i våra svenska kommuner. Det var anledningen till Kristdemokraternas ställningstagande till den allmänna förskolan. Vi sade nej till det sätt varpå man hade utformat reformen från socialdemokratiskt håll. Vi vill ha med familjedaghemmen i den reformen. Vi kämpar för det ute i olika kommuner. I Umeå har vi som tur är börjat gå in på den vägen. Där har jag fått stöd av Socialdemokraterna, och det är jag glad för. Detta om detta.

Vad gäller maxtaxan vill vi i stället ha ett barnomsorgskonto som gör att föräldrarna på ett helt annat sätt kan styra över sin barnomsorgsform än vad de kan i dag. Vi tycker att det är föräldrarna som ska välja, inte vi politiker här i riksdagen, inte statsråden, inte statsministern.

Vad säger statsrådet i svaret till mig? Jo, hon redovisar att regeringen i budgetpropositionen 2002 insåg att efterfrågan på förskollärare skulle öka, först då. 1998 hade vi en debatt i riksdagen där företrädare för flera partier, inklusive mitt, visade på konsekvenserna av maxtaxan och också av den kommande aviserade reformen om allmän förskola. Det skulle

behövas mer personal. Vi såg framför oss den verklighet vi har i dag, med långt större barngrupper. Det är inte ovanligt i dag att barngrupperna är på 18–20 barn per grupp. Det har att göra med personaltäteten, statsrådet. Vi måste ta med detta. Det handlar även om barngrupperna när man pratar om barntäthet.

Herr talman! Jag tycker att det var sent påkommet 2002. Reformen kom 1998, men först 2002 insåg regeringen att man måste öka antalet förskolläraryrplatser inom högskolan.

Statsrådet hänvisar till en förhoppning. Det är att fler ska välja att arbeta inom förskolan. Men på grund av de satsningar som regeringen säger sig göra inom området förskolan – man tar undan familjedaghemmen, de nämns i dag ytterst sällan i de papper som vi får från departementet – blir det precis tvärtom. Personalen orkar i dag inte vara kvar. Det är större barngrupper, fler barn att ta hand om. Man har ambitionen och önskan att kunna göra ett väldigt bra arbete där man ser det enskilda barnets behov. Men man blir fylld av frustrationer, fylld av en känsla av att man inte räcker till. Det är därför det behövs mer personal ute i förskolorna. Vi behöver fler vuxna per barn.

Min fråga till statsrådet är fortfarande: På vilket sätt tänker statsrådet se till att vi har mer personal ute i förskolorna? När kommer det som aviserats i löften – 6 000 fler personal till förskolan – att synas i verkligheten?

Anf. 32 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Det är många olika frågor som Gunilla Tjernberg tar upp i en och samma replik. Nu vet vi argumenten för att man röstade nej till den allmänna förskolan. Det var det socialdemokratiska sättet, och det gillade inte Kristdemokraterna. Maxtaxan gillar man inte heller, man hade ett annat sätt än det socialdemokratiska. Frågan är vad man har för socialdemokratisk skräckbild när det gäller rätten för föräldraledigas och arbetslösas barn att delta i förskolans verksamhet. Frågan är vad det är för socialdemokratiskt perspektiv att det ska finnas ett pedagogiskt måldokument, nämligen en läroplan, för personalen att sträva efter i förskolans verksamhet.

Det är också intressant att få veta om det är familjedaghemmen som kraftigt ska öka eller om vi ska satsa på mer personal och en utbyggd förskola eller om det är så att det bästa är att mammorna stannar hemma med sina barn. Det gäller att veta på vilken fot man ska stå om man ska göra kraftiga förändringar och reformer.

Det är också viktigt att vi säger tydligt att vi ännu inte kan se vad det är för resultat som maxtaxan har givit. Däremot har Skolverket i uppdrag att granska maxtaxans effekter. Skolverket kommer att återkomma i början av mars. Vi får ganska snart anledning att resonera utifrån statistik och fakta som man har kommit fram till i det sammanhanget.

Familjedaghemmen har minskat i antal under ett antal år när föräldrarna har haft en möjlighet att välja förskola, vilket många har gjort. Jag tillhör dem som tycker att familjedaghemmen är en väldigt viktig del av den totala barnomsorgen och förskolan. Men att säga att familjedaghem är detsamma som allmän förskola tycker inte jag går att göra. Allmän förskola ställer vissa krav på barngruppers sammansättning, på utbildad personal och ändamålsenliga lokaler. Det är det som avgör om det är en

allmän förskola, inte om det är ett familjedaghem eller någon annan fysisk form.

Interpellationen handlar ju i huvudsak om prognoserna – har vi tillräckligt med personal eller inte? Det är naturligtvis väldigt lätt att vara efterklok. Jag skulle vilja läsa ur budgetpropositionen från 1992 där man säger: Arbetsmarknadens behov av nyexaminerade förskollärare och fritidspedagoger kommer att minska under hela återstoden av 1990-talet. SCB har uttryckt läget så drastiskt att även om dessa utbildningar skulle upphöra helt skulle det från 1995 fram till år 2015 finnas betydligt fler utbildade förskollärare än vad som behövs inom barnomsorgen. Enligt SCB:s beräkningar skulle övertaligheten vid denna tidpunkt vara åtminstone 25 000.

Med den här statistiken i bakhuvudet fattade man då vissa beslut som jag önskar hade sett annorlunda ut i dag när vi ser vilken verklighet vi har att förhålla oss till.

Vi kommer att få ökade behov av personal i förskolan därför att den socialdemokratiska regeringen har för avsikt att öka personaltäteten och minska barngrupperna. Därför kommer det under mandatperioden att tillföras resurser till kommunerna som motsvarar 6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna. Det vore intressant att höra om det är ett förslag som vi kommer att ha Kristdemokraternas stöd att genomföra eller om det finns en kristdemokratisk lösning på de personalproblem som finns.

Anf. 33 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag tror att vi är valda politiker och partiföreträdare i riksdagen för att ha lösningar på olika problem. Kristdemokraterna kommer självklart att arbeta med den frågan.

Statsrådet säger att jag tar upp olika saker. Naturligtvis, när jag nu får fyra olika frågor från statsrådet. Jag tycker att det är intressant att statsrådet vill veta vad Kristdemokraterna tycker i olika frågor. Det är positivt. Jag hade en ambition att svara på ett par av dem. Det var anledningen till att det var något olika delar i min förra replik. Jag tog statsrådets frågor på allvar.

Statsrådets uppfattning är att familjedaghemmen inte kan ingå i den allmänna förskolans verksamhet. Det var intressant. Statsrådet hänvisade till lokaler och pedagogisk kompetens. Min tanke var att det handlade om kvalitet. Barn behöver en god kvalitet. Vad är en god kvalitet? Jag tror att vi är överens om att det innebär trygghet, tid med barnen och att barnen känner tillit. Syftet med olika reformer måste ändå vara att erbjuda barnen arenor och platser där de känner trygghet och där kvaliteten är hög. Det tror jag att barn mycket väl kan uppleva i familjedaghem. Det måste inte vara en speciell samlingslokal för att dessa krav ska kunna uppfyllas. Jag vill tydligt deklarera Kristdemokraternas ställningstagande i den delen. Det handlar om kvaliteten.

Barn behöver i dag fler vuxna omkring sig, inte färre. Regeringens så kallade satsningar på barnen – maxtaxa och allmän förskola – har i verkligheten inneburit en klar kvalitetssänkning. Alltfler barn vistas tillsammans och har allt mindre tid tillsammans med vuxna. Rädda Barnen och Barnombudsmannen har redovisat olika rapporter och studier om att barns psykiska ohälsa ökar och att stressen ökar samtidigt som tilliten till

Prot. 2002/03:55
11 februari

Svar på
interpellationer

vuxna minskar. I det läget fattar riksdagen beslut om reformer som minskar barns möjligheter att vara tillsammans med vuxna.

Anf. 34 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag har höga ambitioner med förskolan. Jag vill att det ska vara en högkvalitativ verksamhet för barnen, inte enbart en omsorg utan en omsorg med pedagogisk verksamhet. Då behövs det engagerad och utbildad personal. Barngrupper och lokaler måste också vara sådana att det är möjligt att bedriva en bra verksamhet.

En kort återkoppling till det som Gunilla Tjernberg sade om allmän förskola: Det finns vissa kriterier som riksdagen har beslutat om som måste uppfyllas för att det ska vara en allmän förskola. Det gäller sammansättningen av barngrupper, lokaler och utbildad personal. Barngruppen och lokalerna måste vara anpassade så att det går att bedriva en bra verksamhet.

En god arbetsmiljö är väldigt viktig när man rekryterar människor som ska arbeta i förskolan, oavsett om det är förskollärare eller inte. Den politiska målsättningen är att förbättra kvaliteten i förskolan. Jag ser fram emot att återkomma till riksdagen med ett förslag om resursförstärkning, och jag ser också fram emot att få ett stort och kraftigt stöd för det förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2002/03:Bo6–Bo8 till bostadsutskottet

2002/03:N5–N8 till näringsutskottet

2002/03:So35 till socialutskottet

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av förs. 2002/03:RR9 Riksdagens revisorers förslag angående Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse?

2002/03:So36 av Annika Qarlsso (c)

2002/03:So37 av Ingrid Burman m.fl. (v)

2002/03:So38 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 10 februari

2002/03:176 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Nationella insatsstyrkan

2002/03:177 av *Nils-Erik Söderqvist* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Alkoholreklam i tidningar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 februari.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 februari

2002/03:496 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Modersmålsundervisningen

2002/03:497 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Anhöriginvandring

2002/03:498 av *Martin Andreasson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Könsneutrala äktenskap

2002/03:499 av *Helena Bargholtz* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Oroligheterna i Kongo-Brazzaville

2002/03:500 av *Gabriel Romanus* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Vinterkräksjukan

2002/03:501 av *Kerstin Kristiansson Karlstedt* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Intagning till läkarutbildning

2002/03:502 av *Inger Nordlander* (s) till socialminister Lars Engqvist
Nationell äldreombudsman

2002/03:503 av *Magdalena Andersson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Sjuksköterskors arbetsförhållanden

den 11 februari

2002/03:504 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Vården i livets slutskede

2002/03:505 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Studier i kombination med deltidssjukskrivning

2002/03:506 av *Liselott Hagberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Polisen

Prot. 2002/03:55
11 februari

2002/03:507 av *Maria Hassan* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Kurderna i irakiska Kurdistan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 februari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 15.53.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Svar på interpellation 2002/03:134 om ohälsan bland elever	1
Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	1
Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c)	2
Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	3
Anf. 4 KENNETH JOHANSSON (c)	5
Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	5
Anf. 6 KENNETH JOHANSSON (c)	7
Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	7
4 § Svar på interpellation 2002/03:155 om universitetsstatus	8
Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	8
Anf. 9 PER BILL (m).....	9
Anf. 10 BIRGITTA SELLÉN (c).....	10
Anf. 11 ULF NILSSON (fp).....	11
Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	12
Anf. 13 PER BILL (m).....	13
Anf. 14 BIRGITTA SELLÉN (c).....	14
Anf. 15 ULF NILSSON (fp).....	15
Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	15
Anf. 17 PER BILL (m).....	16
Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	17
5 § Svar på interpellation 2002/03:144 om validering	17
Anf. 19 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	17
Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	18
Anf. 21 AXEL DARVIK (fp).....	19
Anf. 22 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	20
Anf. 23 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	21
Anf. 24 AXEL DARVIK (fp).....	22
Anf. 25 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	22
Anf. 26 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	23
Anf. 27 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	23
6 § Svar på interpellation 2002/03:145 om brist på personal i förskolan	24
Anf. 28 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	24
Anf. 29 GUNILLA TJERNBERG (kd)	25
Anf. 30 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	26
Anf. 31 GUNILLA TJERNBERG (kd)	27
Anf. 32 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	28
Anf. 33 GUNILLA TJERNBERG (kd)	29
Anf. 34 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	30
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	30
8 § Bordläggning.....	30
9 § Anmälan om interpellationer	31

Prot. 2002/03:55
11 februari

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	31
11 § Kammaren åtskildes kl. 15.53.	32

